

...og vinderen er...

LITTERÆRE PRISER

ERIK SKYUM-NIELSEN

OG PRISEN GÅR TIL ...

Findes der for mange litterære priser? Ikke hvis man spørger de prisbelønnede forfattere, forlagene bag dem og de læsere, som i kraft af prisen får øje på en bestemt forfatter og let ved at få fat på hans eller hendes bøger.

Noget anderledes stiller sagen sig for de institutioner og firmaer, hvis priser aldrig rigtig bliver kendte uden for deres lille kreds, og for de forfattere, der af en eller anden grund falder uden for priser-nes rammer og derfor blot kan se til, mens deres kolleger render af med den ene pris efter den anden.

Denne pjeces fortæller om nogle af de vigtigste litteraturpriser, danske, nordiske og internationale, og redegør for det mønster, de tilsammen danner.

Erik Skyum Nielsen

AKADEMIETS STORE PRIS

Akademiets Store Pris uddeles af Det Danske Akademi. Prisen er på 300.000 kr. og uddeles kun i lige år. Den gives for et helt forfatterskab og nyder som regel stor mediemæssig bevågenhed.

Den anses for det litterære Danmarks største anerkendelse. Dens **profil har skiftet noget, siden den i 1961 blev uddelt første gang.** De første tre årtier gik den skiftevis til ældre, veltjente forfattere og yngre, meget markante navne. I 90'erne blev den overvejende brugt til at hædre etablerede forfattere mellem 40 og 50, og efter 2000 har Akademiet anlagt en noget tilbageholdende, afventende linje – tydeligst markeret i 2010 med tildeling af prisen til en 79-årig, skrønefortælleren Jørn Riel.

Et nærmere studium af tildelingerne gennem årene viser som en tydelig tendens, at når man i 1960'erne og første halvdel af 70'erne ville hædre yngre forfattere, valgte man dem, som i holdning og formsprog stod medlemmerne ret nær. Først med valget 1977 af Peter Seeberg blev dette mønster brudt, og i de følgende år kom

endogså Per Højholt med i det fornemme prismodtagerselskab. I årene efter år 2000 blev der et par gange lejlighed til at lappe på gamle undladelsessynder, med Vagn Lundbye i 2002 og Peer Hultberg i 2004.

Er man blevet valgt ind i Det Danske Akademi uden i forvejen at have modtaget prisen, vil man ifølge dets interne regler aldrig kunne få den.

DE SENESTE 10 PRISMODTAGERE:

2010: JØRN RIEL

2008: F.P.JAC

2006: BENT VINN NIELSEN

2004: PEER HULTBERG

2002: VAGN LUNDBYE

2000: KIRSTEN THORUP

1998: CECIL BØDKER

1996: VIBEKE GRØNFELDT

1994: IB MICHAEL

1992: PETER LAUGESEN

DANSKE BANKS LITTERATURPRIS

Danske Banks Litteraturpris uddeles efter en læserafstemning, hvor alle og enhver kan pege på ét af tre værker udvalgt af et ekspertpanel. Prisen overrækkes på bogmessen i Forum og er med sine 300.000 kr. økonomisk lige så tungtvejende som Det Danske Akademis Store Pris.

Profilen har siden prisens indstiftelse i 2003 været orienteret i retning af kendte publikumsyndlinge, og der kan ofte iagttages overlappning mellem denne læserpris og Boghandlernes Gyldne Laurbær og DR's romanpris, i hvert fald hvad angår indstillede værker. Prisen er indtil nu kun givet for romaner, der i forvejen har solgt udmærket.

PRISMODTAGERE SIDEN INDSTIFTELSEN:

2010: MORTEN RAMSLAND: SUMOBRØDRE

2009: PIA JUUL: MORDET PÅ HALLAND

2008: KIRSTEN HAMMANN: EN DRÅBE I HAVET

2007: CARSTEN JENSEN: VI, DE DRUKNEDE

2006: IDA JESSEN: DET FØRSTE JEG TÆNKER PÅ

2005: BJARNE REUTER: LØGNHALSEN FRA UMBRIEN

2004: KIRSTEN THORUP: INGENMANDSLAND

2003: JENS CHRISTIAN GRØNDAHL: ET ANDET LYS

KRITIKERPRISEN

Kritikerprisen uddeles af Litteraturkritikernes Lav, hvis bestyrelse forinden har nomineret tre kandidater. Den tildeles et skønlitterært værk, der er udkommet siden sidste uddeling, og som ved sin litterære kvalitet gør sig fortjent til større offentlig opmærksomhed. Prisen er på 60.000 kr. og overrækkes i marts samtidig med Georg Brandes-Prisen.

Der er tale om en smagsdommerpris, til hvilken der knytter sig høj prestige. I det danske prislandskab har Kritikerprisen siden 2000 skiftet betydning og gives nu overvejende til forfattere af yngre årgang, der endnu ikke har opnået bevågenhed hos Det Danske Akademi. Mediemæssigt fører prisen en ret underdrejet tilværelse.

PRISMODTAGERE DE SENESTE 10 ÅR:

2010: CHRISTINA HESSELHOLDT:

CAMILLA OG RESTEN AF SELSKABET

2009: ESKE K. MATHIESEN: BONJOUR MONSIEUR SATIE

2008: KLAUS HØECK: PALIMPSEST

2007: HANS OTTO JØRGENSEN:

MED PLADS TIL HUNDREDE KØR

2006: NAJA MARIE AIDT: BAVIAN

2005: HELLE HELLE: RØDBY-PUTTGARDEN

2004: KATRINE MARIE GULDAGER: KØBENHAVN

2003: PETER LAUGESEN: FORSTAD TIL ALT

2002: CAMILLA CHRISTENSEN:

JORDEN UNDER HØJE GLADSAXE

2001: SVEN HOLM: KANTEN AF HIMLEN

2000: HENNING MORTENSEN: RAKETTER

GEORG BRANDES-PRISEN

Georg Brandes-Prisen uddeles årligt af Litteraturkritikernes Lav. Prisen gives for et kritisk værk, der er udkommet inden for det seneste år. Den var til at begynde med på beskedne 1.000 kr. men er siden vokset og andrager nu 60.000 kr. stillet til rådighed af Statens Kunstråd. Prisen overrækkes samme dag som Kritikerprisen ved et særligt arrangement, der som regel falder i marts. Brandes-prisen er forbundet med betydelig prestige blandt dem, der skriver om litteratur og anden kunst. Prisens profil er skiftet en del gennem tiden, og der har været eksempler på, at den blev brugt til at præmiere en særlig fremragende indsats inden for så forskellige områder som film, billedkunst og historieskrivning. I nogle tilfælde er den også blevet tildelt for markante biografier. Men langt de fleste prismodtagere har været litteraturhistorikere og kritikere. Det præmierede værk behøver ikke være i Brandes' ånd, ja, det modsatte er efterhånden noget mere almindeligt!

PRISMODTAGERE DE SENESTE 10 ÅR:

2010: DAN RINGGAARD: STEDSSANS

2009: ERIK A. NIELSEN: KRISTENDOMMENS RETORIK

2008: RUNE LYKKEBERG: KAMPEN OM SANDHEDERNE

2007: NIELS FRANK: ALT ANDET ER LØGN

2006: METTE DALSGAARD: EN OPTIMISTISK TRAGEDIE.
SOVJETRUSLANDS LITTERATUR 1917-85

2005: JENS ENGBERG: MAGTEN OG KULTUREN. BIND 1-3

2004: JØRGEN KNUDSEN: GEORG BRANDES. BIND 1-8

2003: HANS HAUGE: POST-DANMARK.

POLITIK OG ÆSTETIK HINSIDES DET NATURLIGE

2002: FINN STEIN LARSEN: DEN MAGISKE LIVSKREDS.
FRANK JÆGERS LYRIK

2001: SØREN SCHOU: OG ANDRE FORFATTERE. DANSK
FIKTIONSPROSA 1945-60

MONTANAS LITTERATURPRIS

Montanas Litteraturpris finansieres af møbelfirmaet Montana og uddeles hvert år i januar efter en sindrig dobbeltprocedure: Først indstiller et seksmands udvalg bestående af kritikere, redaktører, forfattere og højskolelærere seks skønlitterære værker. Derefter præsenteres kandidaterne udførligt i dagbladet Information. Det endelige valg træffes i begyndelsen af januar af et fempersoners sagkyndigt udvalg, i hvilket der ikke må forekomme gengangere fra det første udvalg.

Men dermed er de komplicerede løjer bestemt ikke forbi. For nu bliver det i over en uge holdt hemmeligt, hvem der skal modtage prisen, og samtlige kandidater indbydes til et kursus på Testrup Højskole under overskriften "Tag og læs". Her offentliggøres på en torsdag navnet på den heldige og dygtige vinder. Og samtidig udnævnes læsernes, dvs. kursusdeltagernes favorit. Proceduren har vist sig at gøre det muligt at præmiere overordentlig 'smalle' bøger, som i 2010, hvor prisen for 2009 gik til avancerede digte af Lars Skinnebach samtidig med, at kursisterne foretrak at høre Lone Aburas for romanen Føtexsøen om et multikulturelt og multiethnisk Danmark.

Prisen består af 100.000 kr. og en Montana-reol.

PRISMODTAGERE SIDEN INDSTIFTELSEN:

2010: PIA JUUL: RADIOTEATERET

2009: LARS SKINNEBACK:

ENHVER BETYDNING ER OGSÅ EN MISLYD

2008: NIELS FRANK: SMÅ GUDER

2007: PETER ØVIG KNUDSEN: BLEKINGEGADEBANDEN

2006: METTE MOESTRUP: KINGSIZE

WEEKENDAVISENS LITTERATURPRIS

Weekendavisens Litteraturpris uddeles hvert år i slutningen af januar efter en afstemning blandt bladets læsere, med svarfrist i midten af måneden. Buketten af kandidater at vælge imellem er hver gang sammensat på grundlag af anbefalinger fra ugeavisens faste anmeldere. Beløbet blev fra og med 2006 sat op fra 50.000 til 100.000 kr. Prisen overrækkes til et selskabeligt arrangement, hvortil alle priskandidater er indbudt. Festen vakte opsigt i 2008, da pristalen for 2007 faktisk blev holdt af daværende statsminister Anders Fogh Rasmussen.

Der er tale om en kombination af smagsdommer- og læserpris. Det forhold, at de på forhånd nominerede titler håndplukkes af en kreds af kulturskribenter fra forskellige fagområder og med meget forskellig holdning og smag, gør Weekendavisens pris til en af de mest uforudsigelige i Danmark. Det er ofte hændt, at den er gået til forfattere, som ingen i samme bogsæson ellers havde fundet værd at præmiere! Resultatet imødeses derfor gerne med en vis spænding, også uden for bladets verden.

DE SENESTE 10 PRISMODTAGERE:

2010: BIRGITHE KOSOVIC: DET DOBBELTE LAND

2009: ANNE-LISE MARSTRAND-JØRGENSEN: HILDEGARD

2008: MIKKEL KIRKEBÆK:

EN PATRIOTISK LANDSFORRÆDER

2007: JENS SMÆRUP SØRENSEN: MÆRKEDAGE

2006: KNUD ROMER:

DEN SOM BLINKER ER BANGE FOR DØDEN

2005: JØRGEN LETH: DET UPERFEKTE MENNESKE

2004: JØRGEN JENSEN: DANMARKS OLDTID

2003: JENS ANDERSEN: ANDERSEN – EN BIOGRAFI

2002: BENT JENSEN: GULAG OG GLEMSEL

2001: KRISTIAN DITLEV JENSEN: DET BLIVER SAGT

LÆSERNES BOGPRIS

Læsernes Bogpris uddeles af Danmarks Biblioteksforening og Berlingske Tidende i samarbejde med landets folkebiblioteker. Vinderen af de 75.000 kr. findes ved en internetafstemning, hvor alle kan deltage, og hvor valget står mellem 10 nominerede kandidater. Prisen går næsten hver gang til en tyk roman.

PRISMODTAGERE SIDEN INDSTIFTELSEN:

2010: JUSSI ADLER-OLSEN: FLASKEPOST FRA P

2009: HANNE-VIBEKE HOLST: DRONNINGEOFRET

2008: PETER ØVIG KNUDSEN: BLEKINGEGADEBANDEN

2007: LEIF DAVIDSEN: DEN UKENDTE HUSTRU

2006: MORTEN RAMSLAND: HUNDEHOVED

2005: BJARNE REUTER: LØGNHALSEN FRA UMBRIEN

2004: JETTE A. KAARSBØL: DEN LUKKEDE BOG

NORDISK RÅDS LITTERATURPRIS

Nordisk Råds Litteraturpris har som sit erklærede formål at øge interessen for nabolandenes litteratur og sprog samt mere bredt for fælles nordisk kultur. Prisen blev indstiftet i 1961. Oprindelig var summen på 50.000 danske kr. I dag er den på 350.000 kr. Udvælgelses- og bedømmelsesproceduren involverer nationale komiteer i de nordiske lande og selvstyrende områder og fører som regel en del medieomtale med sig. Først indstiller man fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige to priskandidater hver og fra Færøerne, Grønland og Sameland én kandidat hver. Dernæst holdes, som regel i februar eller marts, et storjury-møde, hvor de delegerede, to fra hvert land og én fra hvert selvstyreområde, kun må stemme på konkurrenternes kandidater.

Prisens profil har aldrig været entydig. Gennem første årtier fra 1962 og frem havnede Nordisk Råds Pris oftest hos en prosaist, især en romanforfatter, og skribenter af et mere realistisk tilsnit havde gerne fordele fra start. Der sås desuden klar overvægt af mandlige prismodtagere, og det var ikke nemt at være færing, grønlander, same eller for den sags skyld finne i dette selskab. Omkring år 2000 sker der en nyorientering. Genremæssigt tør de nationale komiteer mere end før, og det er ikke mere nær så svært at være lyriker eller eksperimenterende forfatter. Senest har de danske nomineringer til prisen for 2010 givet stor debat, fordi to nye nationale komitémedlemmer valgte at nominere en forholdsvis ung debutant (Josefine Klougart) og en eksklusiv prosaist (Harald Voetmann), angiveligt fordi man ønskede at bruge prisen fornyende, aktivistisk.

PRISMODTAGERE DE SENESTE 10 ÅR:

2010: SOFI OKSANEN, FINLAND: RENSELSE
2009: PER PETTERSON, NORGE:
JEG FORBANDER TIDENS ELV
2008: NAJA MARIE AIDT, DANMARK: BAVIAN (NOVELLER)
2007: SARA STRIDSBERG, SVERIGE: DRØMMEFAKULTETET
2006: GÖRAN SONNEVI, SVERIGE: OCEANEN (DIGTE)
2005: SIGURJÓN B. SIGURDSSON/SJÓN, ISLAND:
SKYGGE-BALDUR
2004: KARI HOTAKAINEN, FINLAND: HJEMMEFRONTEN
2003: EVA STRÖM, SVERIGE: RIBBENSBYERNE (DIGTE)
2002: LARS SAABYE CHRISTENSEN, NORGE:
HALVBRODEREN
2001: JAN KJÆRSTAD, NORGE: OPDAGEREN

NOBELPRISEN

Nobelprisen i litteratur uddeles af Svenska Akademien og er på 10 mio. svenske kr. Verdens suverænt største litterære pris blev uddelt første gang i 1901 og har siden været genstand for en støt voksende international, efterhånden global opmærksomhed. Den endelige udvælgelse finder sted i et specielt underudvalg nedsat af Akademiet, men forud for den afsluttende votering er gået en ofte langvarig og kompliceret sortering og bedømmelsesproces, begyndende med indstillinger fra litterære akademier og fagfolk og udmundende i omhyggelige læserunder, hvor medlemmer af Akademiet får til opgave at pløje sig igennem et forfatterskab og afgive en kvalificeret indstilling.

I de første tiår lagde man sig i umiddelbar forlængelse af ordene i dynamitfabrikant Alfred Nobels testamente, dvs. man forsøgte at finde forfattere, som satte de idealer i højsædet, som dengang blev regnet for værd at følge (det nationale, det let konservative, det alment humane). Efter første verdenskrig, med gennemslag midt i 20'erne blev prisen orienteret i almen-humanistisk retning med en række temmelig mislykkede tildelinger som konsekvens – alt imens modernismen vandt fodfæste internationalt, både på lyrikens og romanens felt.

Det betød, at der efter anden verdenskrig ventede en oprydning blandt de formelt avancerede, og ikke uden videre læservenlige, forfattere. Og da denne genopretning var gennemført, var verden i mellemtiden blev en helhed, hvorfor man kunne begynde at se uden for Europa. De allerseneste år er balancen mellem globale og europæiske hensyn så nogenlunde kommet i orden.

DE SENESTE 10 ÅRS PRISMODTAGERE:

2010 MARIO VARGAS LLOSA, PERU (F. 1936)
2009 HERTA MÜLLER, TYSKLAND (F. I RUMÆNIEN 1953)
2008 J.M.G. LE CLÉZIO, FRANKRIG (F. 1940)
2007 DORIS LESSING, STORBRITANNIEN (F. 1919)
2006 ORHAN PAMUK, TYRKIET (F. 1952)
2005 HAROLD PINTER, STORBRITANNIEN (1930-2008)
2004 ELFRIEDE JELINEK, ØSTRIG (F. 1946)
2003 JOHN MAXWELL COETZEE, SYDAFRIKA, (F. 1940)
2002 IMRE KERTÉSZ, UNGARN (F. 1929)
2001 V.S. NAIPAUL, STORBRITANNIEN
(F. PÅ TRINIDAD 1932)
2000 GAO XINGJIAN, KINA, BOSAT I FRANKRIG (F. 1940)

DET SVENSKA AKADEMIS NORDISKE PRIS

Det Svenske Akademis nordiske pris er blevet uddelt siden 1986 og befinder sig i en lidt speciel mellemzone. Har en forfatter fået den, får han eller hun sandsynligvis aldrig en litterær Nobelpris! Til gengæld er prisen stor, 300.000 svenske kr., og fordi den kan bruges både til digtere og essayister såvel som videnskabsmænd med en bred, almenkulturel profil, har den med årene fundet sin plads. Hæderen gives ikke i anledning af et enkelt værk, men på baggrund af en som regel mangeårig litterær og kulturel indsats. Derfor er den i flere tilfælde havnet hos skuespilforfattere, som i forbindelse med Nordisk Råds Litteraturpris næppe kunne regne med nominering, endelige tildeling af prisen.

DE SENESTE 10 PRISMODTAGERE:

2010: PER OLOV ENQUIST, SVERIGE (ROMANFORFATTER)

2009: KJELL ASKILDSEN, NORGE (MEST NOVELLIST)

2008: SVEN-ERIC LIEDMAN, SVERIGE
(VIDENSKABSHISTORIKER)

2007: JON FOSSE, NORGE
(LYRIKER, PROSAIST OG ISÆR DRAMATIKER)

2006: PIA TAFDRUP, DANMARK (LYRIKER)

2005: GÖRAN SONNEVI, SVERIGE (LYRIKER)

2004: GUDBERGUR BERGSSON, ISLAND
(ROMANFORFATTER, OVERSÆTTER)

2003: LARS NORÉN, SVERIGE
(LYRIKER, PROSAIST OG ISÆR DRAMATIKER)

2002: TORBEN BRÖSTRØM, DANMARK
(LITTERATURKRITIKER)

2001: WILLY KYRKLUND, SVERIGE
(PROSAIST, DRAMATIKER, ESSAYIST)

ANDRE PRISER

BOGFORUMS DEBUTANTPRIS.

Uddeles hvert år i november og er nu på 50.000 kr. ledsaget af en skulptur.

MICHAEL STRUNGE-PRISEN

Indstiftet til minde om og opkaldt efter lyrikeren Michael Strunge (1958-86). Uddeles hvert andet år til en yngre lyriker.

BOOKER-PRISEN, ENGLAND

Uddeles hvert år, oftest til en prosaist.

PULITZER-PRISEN, USA

Uddeles hvert år inden for poesi, fiktionsprosa, dramatik m.m.

SE ALLE DANSKE OG UDENLANDSKE LITTERATURPRISER PÅ
LITTERATURPRISER.DK

FIND ALLE BØGERNE PÅ BIBLIOTEK.DK

UDARBEJDER: ERIK SKYUM NIELSEN · OMSLAG: CLAUDY LYNGGAARD
UDGIVER: © BIBLIOTEKSMEDIER AS, BALLERUP 2011 · TRYK: NOFOPRINT, HELSINGØR
VAREN.R.: 47111103